Vi använder cookies för att ge dig en bättre upplevelse av SVT:s webb.

Om cookies på svt.se [http://www.svt.se/tittarservice/hitta-svar/omsvt/cookies-3]

Jag godkänner

Vetenskap

Kvinnosjukdomen som ignoreras av vården

19 minuter sedan

Foto: TT

Den svenska sjukvården är usel på att fånga upp och hjälpa kvinnor med sjukdomen endometrios. Det leder till åratal av onödigt lidande och svåra skador för tiotusentals kvinnor runt om i landet. Det hävdar i dag flera av landets ledande endometriosläkare, som har tröttnat på kollegornas bristande kunskaper och nonchalanta inställning till kvinnornas smärta.

Lite förenklat kan man säga att endometrios uppstår när en kvinna menstruerar baklänges och en del av blodet kommer ut i bäckenhålan. Då kan det föra med sig celler från livmoderslemhinnan som sedan börjar växa tumörartat på olika organ. Det kan leda till kronisk smärta och svåra skador på bland annat tarmar, urinvägar och äggstockar.

I mer extrema fall kan endometrioshärdarna till och med sprida sig till naveln, huden, lungorna och hjärnan. Blir de tillräckligt stora kan de börja producera eget östrogen och kan alltså börja menstruera självständigt. Kvinnan kan då börja blöda ur till exempel tarmen, kinden eller naveln.

Många drabbade

Det låter som rena science fiction men endometrios är en vanlig sjukdom. I Sverige är nära var tionde kvinna i fertil ålder drabbad. Ungefär hundra tusen kvinnor har så svåra besvär att de behöver hjälp av vården. Smärtorna kan vara mycket handikappande och sjukdomen ökar risken för infertilitet och äggstockscancer. Kvinnorna kan även få det svårt att kissa och bajsa och kan plågas av djupa smärtor vid samlag.

Trots att sjukdomen varit känd sedan 1800-talet tar det i genomsnitt 7 till 9 år innan patienterna får en korrekt diagnos och behandling för sina besvär. Flera drabbade kvinnor som SVT har talat med har valsat runt i vården i åratal utan någon hjälp och alla är mycket kritiska mot personalens sätt att bemöta dem. De upplever att läkarna och sjuksköterskorna inte trott på dem, och att de har avfärdat deras besvär som vanlig mensvärk eller förstoppning.

Kvinnornas smärta tas inte på allvar

På den svenska föreningen för obstetrik och gynekologi delar man patienternas kritik. För första gången går nu flera av landets ledande endometriosexperter ut i ett gemensamt larm eftersom de har tröttnat på den ofta undermåliga vård som kvinnorna får. De tycker att svensk vårdpersonal generellt har för lite kunskap om sjukdomen och att många läkare har en allt för nonchalant inställning till kvinnornas smärta.

– Det största problemet i dag är att de här kvinnorna inte tas på allvar. De söker hjälp men blir avfärdade gång på gång, säger Matts Olovsson professor i gynekologi och chef för Endometrioscentrum vid Akademiska sjukhuset i Uppsala.

– Jag tycker att det är helt galet. Om de säger att de har ont så måste man tro på dem. Det här är smärtor som tvingar dem att vara sjukskrivna i längre perioder och som påverkar deras livskvalitet mycket negativt.

Tiotusentals kvinnor lider i onödan

Enligt Matts Olovsson, och flera av hans kollegor i expertgruppen, finns det tiotusentals kvinnor i Sverige som lider i onödan i åratal på grund av vården inte har förmåga att känna igen deras sjukdom.

– Det är så oerhört orättvist att man blir förbannad.

Matts Olovsson tror att det hade satsats helt andra resurser på sjukdomen om det hade varit män som var drabbade.

– Då hade vi löst det här redan på trettiotalet.

Är det svårt att upptäcka endometrios?

- Det är inte jättesvårt att upptäcka endometrios, bara man vet vilka frågor man ska ställa och vad man ska leta efter när man gör en gynekologisk undersökning, säger

Matts Olovsson.

Ett svek utan like

Gynekologen Måns Palmstierna som arbetar på flera ungdomsmottagningar i Skåne beskriver situationen som ett svek utan like:

– Jag tror inte att det finns någon annan patientgrupp som får så lite behandling, som möts av så mycket misstro och som så ofta blir rent felbehandlad. Jag tycker att den svenska endometriosvården är riktigt usel.

Vad beror det på?

– Ja det beror ju inte illvilja utan det måste vara okunskap.

Läkare skäms

Gynekologen Margita Gustafsson som arbetar vid Kungsbacka närsjukhus i Halland, tycker att den svenska endometriosvården är undermålig. Hon säger att hon skäms när hon åker på kongresser utomlands.

– Jag tycker att vi är ett u-land när det gäller endometrios. Andra länder har kommit mycket längre men här är det ingen som bryr sig.

Margita Gustafsson berättar att hon har patienter som har så svåra smärtor att de bara kan ligga i fosterställning en hel dag. Hon menar att kombinationen av okunskap och bristande resurser inom vården leder till att många kvinnor med endometrios förlorar år av sina liv.

– Ibland frågar jag mig varför Sverige diskriminerar sina kvinnor. Här håller man tillbaka deras krafter och kompetens på grund av en sjukdom som man kan göra något åt. Om man behandlar dem med hormonläkemedel i tid kan man minska behovet av smärtlindring och då förhindrar man att kvinnorna isolerar sig. Då kan de utbilda sig till det de vill och till det samhället behöver.

– Dessutom kan man förmodligen spara deras förmåga att bli gravida och därmed slipper man det lidande och de kostnader som är förknippat med provrörsbefruktning, säger Margita Gustafsson.

Det finns inga nationella riktlinjer

Flera av experterna efterlyser en mer strukturerad vård för endometriospatienterna. De är kritiska till att det saknas nationella riktlinjer och fungerande vårdkedjor. Trots att sjukdomen är så vanlig finns det bara två endometrioscenter i landet. Därtill finns det ett fåtal endometriosteam på landets kvinnokliniker. Patienterna kopplas då ihop med gynekologer som samarbetar med sjuksköterskor, smärtspecialister, kuratorer och sjukgymnaster.

– Bland fertila kvinnor är endometrios en större åkomma än reumatism och typ 1-diabetes. De flesta känner till de sjukdomarna och i princip varje litet sjukhus och vårdcentral har en mottagning för diabetiker och reumatiker. Det saknas för endometrios, men vår dröm är att man ska ha små endometriosmottagningar på i stort sett varje sjukhus, säger Margita Gustafsson.

FAKTA ENDOMETRIOS

Endometrios innebär att livmoderslemhinnevävnad växer utanför livmoderhålan. Detta kan bland annat orsaka inflammation, smärta, svullnad och ärrbildning och organdestruktion. Endometrios ökar även risken för äggstockscancer och infertilitet.

Endometrios är en ärftlig sjukdom. Symptomen kommer ofta i tonåren. Den medicinska behandlingen består dels av smärtstillande mediciner och dels av hormonmediciner. Ibland krävs det kirurgi för att ta bort endometrioshärdarna och för att årgärda tex förträngning av tarm och urinledare.

SÖK HJÄLP OM DU HAR:

* Så svår smärta vid mens att värktabletter inte hjälper.

* Återkommande frånvaro från skola och arbete på grund av menssmärta

* Kronisk buksmärta

* Djup smärta vid samlag

* Smärta när du bajsar

* Urinvägsrelaterade besvär, måste kissa ofta, smärtor eller obehag från urinblåsa eller urinrör

Josefin Lennen Merckx **josefin.lennen.merckx@svt.se** [mailto:josefin.lennen.merckx@svt.se]

Publicerad: 12 juni 2014 - 06:21
Uppdaterad: 12 juni 2014 - 08:14

Mer Vetenskap

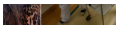

Svimmade av smärta – fick ingen hjälp

Läkarna trodde inte på Emma ”Det känns som om någon sticker en kniv i min mage.” · 17 minuter sedan

Rött kött kan öka risk för bröstcancer

Studerade 88.000 kvinnor Forskare ser en länk mellan köttkonsumtion och bröstcancer i ny studie. · Igår 07:11

Slagsmål formade människoansikte

Måste stå pall för knytnävsslag · 10 juni

TILL VETENSKAP

Mer Nyheter

Svimmade av smärta - fick ingen hjälp

Läkarna trodde inte på Emma ”Känns som någon sticker en kniv i magen.” · 5 minuter sedan

Polis sköt knivman i Mölndal

Mannen är förd till sjukhus ”Situationen var så allvarlig att poliserna tvingades skjuta.” · 19 minuter sedan

Lurade pokerspelare på 3,8 miljoner

Åtal mot misstänkt nätpokerliga I dag åtalas sju personer för bedrägerier. · 14 minuter sedan

Microsoft tar strid om e-post

Vägrar lämna ut mejl Myndigheter begär ut e-post med anledning av en brottsutredning. · 6 minuter sedan

Henke håller liv i Stanley Cup

Motade 40 skott när Rangers reducerade ”Vi spelade inte superbra men hade flytet” · 4 minuter sedan

Så ska bolagens skatteplanering stoppas

Förslag idag Ska inte kunna flytta sina vinster till så kallade skatteparadis. · 2 timmar sedan

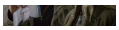

Bron dubbelt prisad i Monte Carlo

Bästa europeiska dramaserie Andra säsongen av SVT:s dramaserie vann två priser vid den prestigefyllda tv-festivalen. · 24 minuter sedan

TILL NYHETER

Kontakta SVT Nyheter [//svt.se/nyheter/sa-kontaktar-du-svt-nyheter] | **© Sveriges Television AB**